

Ur ormen i korgen

Stabiliseringspolitiken ställs inför svåra avvägningar just nu. Högt kostnadsläge, snabb inflation och ett enormt bytesbalansunderskott talar för en stram politik.

Samtidigt talar ett mycket lågt kapacitetsutnyttjande i Sverige och fortsatt svag efterfrågan i omvärlden för en expansiv politik. Kombinationen av

lågt inhemskt kapacitetsutnyttjande och stort bytesbalansunderskott talar för en kraftig devalvering, men erfarenheterna från många andra länder pekar på att devalveringar tenderar att befästa en snabb kostnads- och prisstegringstakt och därmed bli verkningslösa.

Lars Wohllins redovisning i detta nummer av regeringens stabiliseringspolitiska bedömningar bildar ett utomordentligt underlag för den fortsatta debatten bland fackekonomerna. Som en utpräglad förespråkare för den hårda valutalinjen vill jag gärna ta chansen redan nu att peka på riskerna med den förda växelkurspolitiken.

Det är både ett demokratiskt krav och en stabiliseringspolitisk nödvändighet att statsmakterna bestämmer växelkurspolitiken och därmed den långsiktiga inflationstakten. Förutsättningen för fria avtalsrörelser och decentraliserad prissättning är att dessa verksamheter sker inom de ramar som växelkurspolitiken drar upp och att ansvaret för anpassningen ligger på företagen och löntagarorganisationerna när pris- och kostnadsutvecklingen kommit ur takt med omvärldens. Börjar statsmakterna anpassa växelkursen efter den inhemska inflationstakten ökar denna snabbt till katastrofala nivåer. Både samtidigt och det förflutna erbjuder många exempel.

Även den hårda valutalinjens män erkänner att växelkursen någon gång kan behöva anpassas till kostnadsläget i stället för tvärtom. En anpassning av priser och löner tar tid och om nivån av olika skäl har hamnat mycket högt över vad som är förenligt med gällande växelkurs kan landets industrisektor drabbas så hårt att den inte repar sig igen. En engångsdevalvering kan i det läget vara nödvändig. Då kan den också lyckas, just därför att den uppfattas som unik, dvs därför att det finns ett allmänt krismedvetande. Wohlin förklarar varför man inte devalverade för ett år sedan med att något allmänt krismedvetande inte förelåg då. Utmärkt!

Problemet är att man markerade en devalveringsvilja redan då genom en liten devalvering och sedan skrev ned med 6 procent mitt i avtalsrörelsen, *trots att bevisligen inget allmänt krismedvetande förelåg då*. Beviset är att parterna just då diskuterade lönehöjningar som innebär en lyftning av arbetskraftskostnadsnivån med 12—14 procent under 1977.

Den senaste och största devalveringen skedde när även flaggskepp som Uddeholm och LKAB fått rigghaveri och sprungit läck. Nu finns ett allmänt krismedvetande. Låt oss hoppas att svenska folket glömmer den tidigare markerade beredskapen att anpassa växelkursen. En förutsättning för detta är att den nya växelkurspolitiken blir helt otvetydig. Beslutet att byta ormen mot korgen inger en viss oro på den punkten av två skäl. För det första sägs att det inte kan bli tal om att försöka komma ner till västtysk inflationstakt, dvs 3—4 procent. Det tror jag emellertid är nödvändigt inte minst av fördelningspolitiska skäl. Även den som är kallsinning inför rättvisefrågan måste inse att fortsatt inflation på högre nivå kommer att skapa spänningar i samhället som vi gör bäst i att undvika.

För det andra: Ormvalutorna plus finska marken (som för detta ändamål kan räknas dit) svarar för över 50 procent av korgen. Dollarn och pundet svarar för omkring 30 procent tillsammans och de kommer sannolikt att hålla sig mycket stabila mot ormen under det närmaste året eller så. Prognosen är därför att fast växelkurs mot ormvalutor eller mot korgvalutor är ungefär samma sak. En viktig skillnad är däremot att det är mycket lättare, rent institutionellt, att devalvera mot korgen än mot ormen. Enligt pressen räknar den internationella finansvärlden allmänt med fortsatt fall i kronkursen. Det vore nog klokt om regeringen lade ner en del möda på att övertyga både svenska folket och omvärlden om sitt fasta beslut att hålla korgväxelkursen stilla.

Nils Lundgren